

καὶ ὁ χρόνος δσον καὶ ἀν διαβῆ εὐκόλως μεταβάλλει, 690
καὶ πολομοῦν τὰ βούλουνται κάν θέλουν κάν μὴ θέλουν.

ΔΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

Αναδενδράδι νεραντζιᾶς, σταφύλι τοῦ κλημάτου,
καννίν τοῦ ροδοστάματος, μόσχος τῆς Ἀλεξάνδρειας,
τὰ κρίνα καὶ δαμάσκηνα . . . . . δεμένα
καὶ μὲ τὸ κερομάστιχον σ' ἔχω θεμελιωμένην,
καὶ πάντα ἐγὼ νὰ σὲ φιλῶ, νὰ σὲ περιλαμπάνω.

Μάνα, τὸν νιὸν τὸν ἀγαπῶ, καλὰ τόνε γνωρίζω,
στὴν Βενετιάν βενέτικον, στὰ ἔνεα γενοβῆσον,
καὶ στὸ σπαθίν τουρκόπουλον καὶ στὸ κοντάρι πρῶτος.

Αδενδρόν μου πανσέληνον, τοῦ σπιταλιοῦ σημάδιν,
τοῦ κοντοστάβλη γιασεμίν, ἔλ', ἀφέντη, ἃς φιλοῦμεν. 10
Δὲν εὐκαιρῶ νὰ ἔρχωμαι, πιστεύεις δὲν σὲ θέλω·
ἄν βάλω χέρα νά 'ρχωμαι, θέλεις μὲ ἀγανακτήσει.

Λαγήνιν, τί λιμπίζομαι τὰ πάντερπνά σου κάλλη!
Ἐσύ σταμινίν κι ἐγὼ ἀνθρώπος, κάλλιαν μου τόχην ἔχεις,
ἐσὺ νὰ σύρνης κρυδὸν νερὸν στῆς λυγερῆς τὰ χεῖλη.

Ω κόρη γατανόφρυδη καὶ φῶς τῶν ὅμματιῶν μου,
ἀνασασμὲ τῶν πόνων μου τὸν ἔχω στὴν καρδιά μου,
καὶ ἃς κοιμηθῶ στὸ στήθη σου καὶ εἴτι μέλλει ἃς γένω.

3 Ὁ στίχος φθαρμένος στὸ χφ. — 4 Σύμφωνα μὲ τὸ λειτουργικὸ τυπικό, στὰ ἔγκαινια τοῦ ναοῦ, ἀφοῦ τοποθετηθοῦν τὰ ἄγια λείψανα, χύνονται ἐπάνω κηρομαστίχῃ (μείγμα κεριοῦ, μαστίχας καὶ ἄλλων κολλητικῶν καὶ μυρωδικῶν ούσιῶν), καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸς στερεάνεται ἡ πλάκα τῆς ἄγιας τραπέζης στὸν στόλο ποὺ τὴ βαστᾶ. — 7 βενέτικον, γενοβῖτος: φλουρί (χρυσὸ νόμισμα) τῆς Βενετίας, τῆς Γένοβας. — 9 τοῦ σπιταλιοῦ σημάδιν: Ισως ἐμβλῆμα τοῦ Σπιταλιοῦ, δηλ. τοῦ παλατιοῦ τῶν Ἰπποτῶν στὴ Ρόδο. — 12 βάλλω χέρα: ἀρχίσω. — 17 ἀνασασμὲ τῶν πόνων μου: ἀνακούφιση στοὺς πόνους ποὺ ἔχω στὴν καρδιά μου.

X Κόρη πρατινοφόριστα κάθεται εἰς παραθύριν,
κι ἔχει τὰ μάτια πλουμιστὰ πλιὸν παρὰ τὸ ζαφείριν·
νά 'χεν ὁ πύργος πέραμαν καὶ ἡ θάλασσα γιοφύριν,
νὰ πέρασα, νὰ φίλησα τὰ κόκκινα σου χεῖλη.

Ελα, δροσιά μου, νὰ σὲ δῶ, νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω,
νὰ πάγω θέλω στὴν Φραγκιάν, μήπως, κυρά, καὶ ἀργήσω,
καὶ ὅρκον νὰ σὲ ἔδωκα νὰ μὴ σὲ λησμονήσω,
μηδὲ ἐσένα ν' ἀρνιστᾶ, μηδ' ἄλλην νὰ φιλήσω.

B. ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΙΑ

Ἐδε πιτάκιν δ οὐρανὸς κι ἔδε γράμματα τ' ἄστρη,
κι ἔδε φαρμακοπίττακα τά 'χ' ἡ καρδιά μου ἀπέσω·
ἀνάγνωθά τα κι ἔτρεχαν τὰ δάκρυα ἔξ ἐμένα.
Τὰ δάκρυα μου γάρ νά 'ποισα μελάνι γιὰ νὰ γράψω,
καὶ τ' ἀκριοδακτυλίσια μου νά 'ποισα τὸ κοντύλι,
καὶ νά 'κατσα καὶ νά 'γραψα τές ἀνυποληψές σου,
ἄς κομπωτής καὶ πίβουλος ὅπου 'σουν εἰς ἐμένα,
πόκομπωσες κι ἐφίλησες καὶ ὑστερα μ' ἐφῆκες!

Σιτάριν ἔσπειρα στὴν γῆν καὶ ρύζιν εἰς τὸν ἄμμον,
φιλὶ στὴν παρεποταμὰν κι ἐλιάν στὸ περιβόλιν
καὶ τώρα ἥλθαν κι εἴπαν με θερίζουν τὸ σιτάρι
καὶ τὴν ἐλιάν κλωνοκοποῦν καὶ τὸ φιλὶ τρυγοῦσιν. 10

Αμε, φιλί, στ' ἀνάθεμα, κι ἀγάπη, 'ποῦθεν ἥλθες,
κι ἐμέ, νὰ ζῇ ἡ νιότη μου, πάλε φιλὶν εὑρίσκω.

X Αφὸν ἐστήθη ὁ οὐρανὸς κι ἐθεμελιώθη ὁ κόσμος
κι ἐπειφράδ' ἡ θάλασσα τὸ γύρο μὲ τὸν ἄμμον,
ἔκ τότε, κόρη, σὲ ἀγαπῶ κι ἀκόμη δὲν σὲ τὸ 'πα.

12 κλωνοκοποῦν: χτυποῦν μὲ ραβδιά, τινάζουν τὶς ἐλιές (γιὰ νὰ τὶς τρυγήσουν).—
16 τὸ γύρο: γύρω, διάδυμα.

'Απιλογᾶται ή ρήγισσα

(211 - 226)

*Απιλογᾶται ή ρήγισσα, λέγει του: Εἰς εἴτι λέγεις,
γλήγορα τὴν παρηγοριὰ σοῦ δίδω καὶ μὴν κλαίγης;
σὲ ὅλα σου τὰ παθήματα παρηγοριὰ νὰ λάβης,
τὴν νιότη μου καὶ τὸ κορμὶ ἐσύ νὰ περιλάβης.
Καὶ κάμε ἀπόψε τὸ βραδὺ νὰ ἔλθῃς στὴν κάμαρά μου,
νὰ λάβης κεῖνο τὸ ποθεῖς, ψυχὴ μου καὶ καρδιά μου.
Καὶ σιγαλά καὶ φρόνιμα σέβα στὸ περιβόλι,
τοὺς δουλευτάδες κοίταξε ἀνέ κοιμοῦνται ὄλοι,
καὶ εἰς τὴν πρώτη κάμαρα, ζερβά γιὰ νὰ γυρίστης, 219
νὰ βρῆς τὴν τσάπτραν τὴν χρυσήν, καὶ βλέπε μὴ ἀστοχήσῃς.
Καὶ παραμπρὸς στράφου δεξιά, νὰ ιδῆς ζωγραφισμένη
τὴν κάμαραν τὴν θαυμαστήν, τὴν καταμουσειωμένη,
καὶ θές ιδεῖ τὴν κλίνην μου ἐμορφοστολισμένη,
ὅλη μὲ χρυσοφάντιστα πῶς ἔναι σκεπασμένη.
Καὶ ζύγωσε καὶ πιάσε με 'κ τὸ χέρι, ξύπνησέ με,
ἀγκάλιασε καὶ σφίξε με καὶ καταφίλησέ με.

'Ο ρήγας στὸ περιβόλι

(251 - 272)

*
Εἰς μίο ἑταρύχθηκε ὁ ρήγας καὶ ἀσηκώθη,
τῆς ρήγισσας τὴν φορετὰ ἐντύθη καὶ ποδέθη,
καὶ ὑπῆγε καὶ ἀκαρτέρεις τὸν μέσα στὸ περιβόλι.
Καὶ τοῦτος μὲ τὴ ρήγισσα ὡδὲν ἐκάμναν σκόλη,
οὐδὲ καμίαν ἄργητα γιὰ νὰ συμμαζωθοῦσι,
ὡς ἐν τωτῷ ἀρχίνησαν νὰ περιλαμπωθοῦσι,
νὰ δώσουν τὴν παρηγοριά, τοῦ τόσου χρόνου πέρας,
ποδθλίβετον ὁ νιούτσικος τὰς νύκτας, τὰς ἡμέρας.
Καὶ σεῖς δόπον τ' ἀκούγετε, λογιάσετε τί ἐκάμναν,
δίχως ἄρμενα καὶ κουπιά τὰ πόσα μίλια λάμναν. 260

224 χρυσοφάντιστα: χρυσοφαντα.

Δαγκάματα, φιλήματα, τοιμπήματα μυριάδες, δέν μετόπιστα
δέν μελετῶ τὰ ἔτερα πόχουν τὲς νοστιμάδες.

Καὶ τότε δταν ἐγνώρισε 'τι ἔναι ὥρα νὰ σκολάσῃ,
ἀρχίνησε η ἐρωτικὴ γιὰ νὰ τὸν δρδινιάσῃ.

Καὶ λέει του: Μὲ τὴν γνώση του σέβα στὸ περιβόλι,
πιδέξια καὶ φρόνιμα, γιατὶ κοιμοῦνται ὄλοι,
καὶ τὸν ἀφέντη θές εὑρεῖ κάθοντας, καρτερώντας,
δέν βλέπει ὥρα καὶ σιγμὴ ἐδῶ κι ἐκεῖ θωρώντας,
πότε νὰ ιδῇ, ματάκια μου, νὰ σὲ συναπαντήσῃ,

νὰ σὲ γνωρίσῃ, νιούτσικε, μὲ σένα νὰ μιλήσῃ, 270
νὰ πιστωθῇ τὰ λόγια μου, ποὺ τοῦ 'πα κι ἄκουσές τα,
ποὺ δημπρὸς σοῦ τὰ δηγήθηκα καὶ σὺ ἐκατάλαβές τα.

'Απατημένος καὶ δαρμένος!

(281 - 300)

* Τότε πήγεν δι νιούτσικος, ἐσέβη στὸ περιβόλι
καὶ ήγρε τὸν δόποκάθετον μὲ τὴν βουλή του ὅλη.

Τὰ ροῦχα τὰ γυναίκεια ἥτονε φορεμένος,
καὶ ἔστεκε καὶ ἀκαρτέρει τὸν σὰν σκύλος λυσσιασμένος.

Καὶ ὥσταν εἶδε τὸν νιούτσικον, τρέχει νὰ πάη σιμά του,
καὶ διδεῖ του δυὸς τρεῖς ξυλιές μὲ ὅλην τὴ δύναμή του,
ὅτι ὅλιγον ἔλειψε νὰ ἔσβῃ η ψυχὴ του,

καὶ λέγει του: Πολιτική, πῶς σὲ βαστᾶ η ψυχὴ σου,
τὸν ρήγαν τὸν αὐθέντη σου, ὀπόναι η τιμὴ σου, 290
νὰ τὸν ντροπιάσῃς, ἀνομη, μὲ ἐμὲν τὸν δουλευτήν του,
ὅποὺ ψυχὴ μου καὶ ζωὴ ἔναι ὅλη ἐδική του;

Μὰ ἔγω δέν είμαι ἀπὸ κεινοὺς κόντρα τοῦ ἀφεντός μου,
ὅποὺ αὐτὸς μ' ἐτίμησε καὶ ἔχω τὸν σὰν τὸ φῶς μου,

ὅποὺ ἐδῶ στὴν ζενιτιὰ γιὰ ἀφέντη, γιὰ πατέρα,
ἄλλον τινὰ δὲν ηὔρηκα τὴν σημερνὴν ἡμέρα.

282 μὲ τὴν βουλή του: μὲ τὸ σχέδιο ποὺ είχε βάλει στὸ μυαλό του.

Καὶ σύρε στὸν διάβολο καὶ ἔβγα τώρα ἀπὸ δυπρός μου,
μὴ σὲ φονεύσω, ἀνομη, φσάν κακὸν ἐχθρόν μου! 300

Ποιὸς εἶναι δὲ γραφέας

(357 - 372)

Εἴπα σας καὶ τὴν ἀφορμή κι ἔδειξα καὶ τὸ πράμα,
καθὼς φαίνεται φανερὸ πῶς τὸ 'βαλα στὸ γράμμα.
Καὶ εἴπα σας δρόμον καὶ βουλές, πόθεσες πόσυμβῆκαν,
ἄλλοι ἐλάβαν τὴν χαρὰν καὶ ἄλλοι ἔμειναν στὴν πρίκαν. 360
Ἡθελα εἰπεῖν καὶ πλιότερα, μὲ ἄλλην συμμαρτυρία,
μὰ 'ς τὸ 'πα ἄλλον δὲν χωρεῖ οὐδὲ μᾶς κάνει χρεία:
γιατὶ καλὰ τὰ ἔξερτε, καὶ δῆλοι σας εἰδετέ τα
πῶς γίνονται καθημερινδες, δῆλοι κατέχετε τα.
Καὶ εἰς αὐτὸ ἔβουλήθη μου κι ἐπίσα κι ἔγραψά το,
ἀπὸ χαρτὶ λατίνικο ἐμεταγλώττισά το.
Κι δόποὺ θελήσῃ νὰ ιδῇ ποιὸς ἔναι δὲ γραφέας,
Τριβώλης δὲ 'Ιάκωβος, υἱὸς τῆς καλογραίας,
εἰς χιλίους πεντακόσιους καὶ ἀρχὴ μὲ τοὺς σαράντα,
στὴν Βενετία τὴ φουμιστή, δόποὺ νὰ στέκη πάντα, 370
'ς τε εἰκοσιεννέα τοῦ 'Απριλιού, μπαίνοντας τοῦ Μαΐου,
καὶ δῆλοι νὰ ἔχετε χαρὰν ἐκ πνεύματος ἁγίου.

ΠΕΡΙ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Tὰ κανάκια καὶ τὸ ἀντίπροικο τοῦ γέροντα

(57 - 80)

Καὶ δὲν τὸ γνῶθει δποὺ γρικὰ τοῦ γέροντα κανάκια
πῶς εἶναι πούπετις πικρὰ πλέον παρὰ φαρμάκια.

Καὶ πῶς νὰ σᾶς διηγηθῇ εἰς τ' ἀγκαλιάσματά του;
"Ανοστα καὶ κακόχνωτα εἰν' τ' ἀγκαλιάσματά του,
καὶ τὰ παιγνίδια του ψοφοῦν σὰν νύκτα μαυρισμένη.

Καὶ ποιά ἔναι κείνη ποὺ μπορεῖ νὰ βλέπη, ν' ἀπομένη 60
ὅληνυκτὶς ποὺ δὲν ψηφᾶ, μόνον ποὺ ροχαλώζει;

Κι ἡ κόρη σίντα τὸν γρικᾶ, πλήσκει καὶ τητκιάζει.
Καὶ τὸ ταχὺ σηκώνεται, λέγει της: "Αμε, ντόσου,
βάλε τὰ ρούχα τά 'μορφα, ἀγάπη μου, στολίσου.

Καὶ τὸ λοιπὸν στολίζεται τὸ ταπεινὸ τρυγόνι
τ' ἀντίπροικο τοῦ γέροντος, καὶ δείχνει σὰν παγώνι,
κι ώστὲν ιδῇ τὸν ἄντρα της πλήσκει καὶ βαλαντώνει,
κι εἰς μιὸν ταχὺ μετανογά, ώστὲν τὸ ξύλον μένει.

Γρικᾶς καὶ λέγει μέστα της: Κακὸ ριζικὸν ποὺ 'χα!
Τι τὸ 'θελα τ' ἀντίπροικο καὶ τὰ πολλὰ τὰ ρούχα!

Εἴτε καὶ ἂν ἔναι φρόνιμη, μὲ τοῦ καιροῦ τὸ θάρρος,
καὶ λέγει πάντα μέστα της μὴ νὰ τὸν πάρη ὁ Χάρος,
καὶ τότε μὲ τὰ ρούχα του καὶ μὲ τὰ ἐδικά μου
νὰ πάρω ἔναν νιούτσικον εἰς τὸ πλευρὸν κοντά μου.

Παρηγορᾶται ἡ ἀτυχὸς μὲ τοῦτα καὶ μ' ἐκεῖνα,
στὸν Χάρον ἔχει θαρρετά, στὸ φτυάρι, στὴν ἀξίνα,
καὶ νύκτα μέρα καρτερεῖ, στὸν Χάρον ἔχει δλπίδα,
μὴ νὰ τὸν κόψῃ ξαφνικὰ ἡ λοιπικὴ ψαλίδα.

Tὰ νεῦρα τῆς καποπαντρεμένης

(93 - 110)

Κάθε πουρνὸ σηκώνεται ἡ κόρη χολιασμένη.
σὰν νὰ 'τρωγε ροδόμηλα στέκει ἀπομονωδιασμένη,

μαραίνει τοὺς βασιλικούς καὶ ψύγει τοὺς βαλσάμους,
καὶ τές μυρτιές τές δροσερές δλόξερες τές κάμνει.
Τὴν φυλακήν μοῦ φαίνεται πάλιν νὰ σουσουμιάσω
ώσαν τὸ πουργατόριον ἐκεῖ στὸν ἄλλον κόσμον
ώσαν κολάζουνται οἱ ψυχὲς ἐκεῖ στὸν κάτω κόσμον,
ἵτις κολάζει ἡ φυλακὴ τοὺς ζωντανοὺς ἀνθρώπους.
Κι ἀλλὶ τὸν βάλ· ἡ φυλακὴ καὶ τὸν σφαλίσ’ ἡ πόρτα!

*O φυλακάτοράς μου

(341 - 382)

Ἡκούσατε τῆς φυλακῆς τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις,
ἐμάθετε τὴν εἰδῆσιν καὶ τῶν φυλακάτορῶν,
εἰδετε κι ἔγρικήστε καὶ τῶν φυλακισμένων.
Ἐδὖ λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ διὰ τὸν φλακάτοράν μου,
τὸ πῶς τὸν εἶχα αὐθέντη μου καὶ τίντα τάξιν εἶχεν.
Ωσάν ἀνοίξῃ τὸ πουρνὸ τῆς φυλακῆς ἡ πόρτα,
ἀνάκειτό μοι νὰ τοῦ πῶ «χίλια καλῶν ἐφάνης»
κι ἐλέγαν τὸ τὰ χεῖλη μου, ἀμὲ ἡ καρδιά μου ἀπέσω
ὅλοι σας τὸ κατέχετε τὸ τί καλὸν τὸν θέλω.
Εἰς γιόμα καὶ εἰς δεῖπνον μου ὅμοι τράγαμεν πάντα·
ἐμπρότερά μου ἐνίβηστον, πρωτύτερα καθίζει,
καὶ πάντα ἐπροτίμουν τὸν εἰς τὰ καλὰ μπουκούνια.
Καὶ τότε καὶ ἂν ἥρχετον ὁ σκύλος μοναχός του,
ἄμ’ ἔρχετον καὶ ἔφερνε τοὺς ἄγροικους ταμπάκους,
σκουτέρους καὶ παιδόπουλα, λουμπάρδους καὶ τουδέσκουν.
Καὶ τότε ἐπροσκάλειεν τους: «μάντζι, μπέβρε ἰμπρεγάδα»,
κι ἐκεῖνοι εἰς μίαν ἥρχιζαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν,
νὰ τραγωδοῦν λατίνικα καὶ νὰ μὲ μπισκαντάρουν.
Καὶ τότε ώσαν σχολάσουσι τάχατε τὸ τραγούδιν

347 ἀνάκειτό μοι: ἡμουν ὑποχρεωμένος, ἀναγκασμένος. — 354 ταμπάκοι: βυρσοδέψες (ἢ: ἄγροικοι σὰν βυρσοδέψεω). — 355 σκουτέροι: φρουροί (ὑπηρέτες), Λομβαρδοί καὶ Γερμανοί. — 356 Ὁ φυλακάτορας, ποὺ εἶναι, βέβαια, Βενετσιάνος, τοὺς μιλά στὴ διάλεκτό του: mangi bevre impregada = φάτε, πήγατε, συντροφιά μαζί μας. — 358 λατίνικα: φράγκικα, — μπισκαντάρω (μαν. ιταλικό biscantare): μουρμουρίζω, σιγοτραγουδᾶ ἔνα σκοπό.

ἀρχίζουν τὴν ἀφήγησιν ὅλον διὰ μεθυσίες,
ὅλο διὰ καλὰ κρασιά, δλον διὰ ταβέρνες.

360

Ἄλλήλως τῶν φωνάζουσιν κι ἄλλήλους κατακροῦσιν,
καὶ τότε λέγουσι κι ἐμὲ «βένι μπέβρε οὐν τράτο».

Κι ἐγὼ θωρᾶ τους μοναχὰ κι ώσαν βουβδὸς ἴστεκω,
μόνος μου διαλογίζομαι καὶ λέγει ὁ νοῦς μου ἀπέσω:
«Ἴδε τὸ ποὺ σ’ ἐπέσωσεν ἡ μοίρα σου, Σαχλίκη,
εἰς ποίαν λότζαν κάθεσαι κι εἰς ποίαν κούρτην εἰσαι,
καὶ ποιοὶ ἄρχοντες εὐγενικοὶ κάθουνται μετὰ σένα».

Κι ἐμὲν ὁ νοῦς μου μεριμνᾶ εἰς ἵντα τρόπον εἰμαι,
κι ἐκεῖνοι τρῦν καὶ πίνουσιν τοὺς ηὔρα νέους αὐθέντες
καὶ τότ’, ἀπειν μισεύουσιν καὶ ὑπὸν εἰς τοὺς ἀνέμους,

370

σιμώνει ὁ φυλακάτορας τάχατε πρὸς ἐμένα
καὶ λέγει: «έγώ τοὺς ἔφερα νὰ σὲ παρηγορήσουν»,
πιστεύοντα νὰ μ’ ἔκαμε πολλὰ μεγάλην χάριν.
Καὶ πλαγονίζει νὰ τὸ πῆ σιμὰ τάχα στὸ ὄφτιν μου,

κι ἔναι κουλούνκι δ ἔρημος, κουρούνα καμωμένος,
κι ὑναταράσσομαι κι ἐγὼ ἀπὸ τῆς μεθυσιᾶς του.

Κι ἄν ἔλειπεν κι ἔγέρνουμον κι ἐπήγαινα παρέκει,
ἔξερνουν καὶ τὰ ἔφαγα καὶ τ’ ἄντερά μου ἀκόμη.

380

B'

*Η σύναξη τῶν πολιτικῶν

(441 - 457)

Τῆς Κουλουμποῦς ἐμήνυσεν κι ἥλθεν ἡ Βαλσαμίνα
πέμπουν διὰ τὴν Φατράλαινα, κι ὀλες ἐντάμα ἐμεῖνα.

“Ηλθασι μοίρα τρέχοντα καὶ μοίρ’ ἀπ’ ἄλλον τόπον,
τὸ πῶς νὰ δώσουν τὴν βουλήν, πῶς νὰ ἔσορθώσουν τρόπον,
νὰ πᾶν νὰ κατατάξουσιν ὀλες εἰς ἔνα τόπον,
καὶ μὲ τὴν σάρκα των νὰ ζοῦν δίχως κανένα κόπον.

‘Αμ’ ἡ Κουκούτσα τό ‘μαθε καὶ πάγει νὰ πλαντάξῃ,
λέγει τες: «Κακορίζικες, ὁ θεός νὰ σᾶς πατάξῃ».

363 veni breve un tratto: Ελα πιές λιγουλάκι. — 367 λότζα: ἐδῶ δχι μιὰ ὄποιαδή ποτε στού, ἀλλὰ ἡ loggia τῶν εὐγενῶν. — 371 τοὺς ηὔρα: αὐτοὶ ποὺ τοὺς ηὔρα. — 376 πλαγονίζει: ἔρχεται ἀπὸ τὸ πλάι σκυφτός. — 443 μοίρα - μοίρα: ἄλλες - ἄλλες.

βάλετε μιὰν ἀπανωθιὸν νὰ σᾶς κρατήξῃ τάξην.
 Καὶ μέσα εἰς τοῦτο φθάνουσιν οἱ τρεῖς Καβαροπούλες, 450
 ἔχουν ἀντάμα μετ' αὐτές καὶ ἄλλες παιδοπούλες,
 τέτοιες ώσαν κατέχετε, καὶ πολιτικοπούλες·
 ἐκάτσυν καὶ αὗτες στὴν βουλὴν ώσαν ἀρχοντοπούλες.
 Ὦθεν ἡ Κουταγιώταινα μὲ τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά της,
 σύρνει κοπέλες περισσές διόπού 'ναι τὰ πουλιά της·
 ἐσίμωσε κι ἐκάθισε σιμά μὲ τὰ παιδιά της,
 καὶ ἥγερθη κι εἶπε τὸ 'Θελεν καὶ ἡκούστην ἡ ὁμιλιά της.
 Ὦθεν ἡ Παραβάραινα κι ἀπὸ μακριά φωνάζει :
 «Ἀκροσταθῆτε, ἀδέλφια μου», καὶ τὴν Τζανούλαν κράζει·
 ἔχει καὶ τὴν Σμυρνιάδαιναν κι ἀντάμα της Ισάζει· 460
 ἕκεὶ ἔναι καὶ ἡ Λαμπίταινα, διὰ νὰ τές δρδινιάζῃ.

(512 - 523)

Καὶ μέσα εἰς τοῦτο ἔφθασε τοῦ κύρου Πετῆ ἡ κοπέλα,
 καὶ τοῦ πριόρε μετ' αὐτήν, βαστοῦν καὶ σκαρταμπέλα
 καὶ τῶν παπάδων ὀλωνῶν καὶ κάμνουσι τραπέλα·
 καὶ μιὰ ἀπ' ἐκείνες ἔλεγεν : ἃς παίξωμεν τῇ μπέλᾳ.
 Ἐκεὶ ἡ καλὴ Χανιώτισσα φορεῖ γουνέλα μαύρη,
 κι δ ἄντρας τῆς ἀκόμη ζῆι κι ἄλλον γυρεύγει νὰ 'βρη·
 ἔχρωστει μου δυὸς πέρπυρα, δρίζω την νὰ τά 'βρη,
 ἐκείνη μοῦ 'πεν: «Ἀφοσ' τα καὶ τρίψε τὸ σινάβρι !»
 Καὶ μιὰ Μαρούλα ἀλυφαντού, διόπού 'ν τοῦ Κουντουνάρη 520
 γνήσια γυναικαδελφή, ἥλθε διχώς ζωνάρι,
 κι ἡ χήρα ἡ Μαρτζαμόδαινα τοῦ 'Αντώνη τοῦ γουνάρη
 ἐμπήκεν καὶ τριπήδησε σὰν ἔνα παλικάρι.

(564 - 636)

Ολες ἐσυμβιβάστηκαν, ἔχόρεψαν κι ἐπαΐξαν,
 εἶπαν, τὸν καπιτάνον τους καλὸν τὸν ἐδιαλέξαν.
 Φέρνουν λαμπάδες καὶ κεριά κι εἰς μιὸν ἐμπρός ἐφέξαν,
 είχαν καὶ ροδοστάγματα καὶ τὴν κυράν ἐβρέξαν.

513 πριόρε (priore): βαθμός μοναχικός, ἀμέσως μετά τὸν ἡγούμενο.—σκαρταμπέλα : παλιόχαρτα, βιβλία χωρὶς ἀξία.—514 - 5 τραπέλα : (Ισως) παρέα.—μπέλα : κάποιο εἰδὸς παιχνιδιοῦ (·).—520 ἀλυφαντού : ἀνυφάντρα, ὄφαντρα.

564 Στοὺς προτηγούμενους στίζουν ἡ Κουταγιώταινα εἰχε κάμει μιὰ αἰσχρὴ πρόταση γιὰ τὸ ποιὰν νὰ διαλέξουν γιὰ καπετάνιο τους.

Καὶ τότε ἡ Κουταγιώταινα λέγει τες: «Ἐγερθῆτε,
 δλες ἐδὰ σπαστρέυεσθε, δλες εδμορφωθῆτε,
 κι ἀμέτ' ἐδὰ στὰ σπίτια σας κι αὔριο νὰ μαζωθῆτε, 570
 δλες ἐμπρός μου νὰ 'λθετε, τριγύρω νὰ σταθῆτε,
 καὶ νὰ σᾶς δώσω καὶ βουλήν τὸ πᾶς νὰ πορευθῆτε»,
 Ὁλες τὴν ἀποκρίθησαν: «Ἄς καταβοδωθοῦμεν,
 νὰ πᾶς, κυρά, στὸ σπίτι σου κι ἡμεῖς νὰ σὲ ἀκλουθοῦμεν,
 καὶ αὔριον εἰς τὸ σπίτιν σου πάλιν νὰ μαζωθοῦμεν».

Καὶ τὸ πωρὸν ἔξημέρωμα, τὴν αὐρινὴν ἡμέραν, 586
 δλες ἐμαζευόντησαν ἐδᾶ καὶ ἀπὸ πέρα,
 κι ἐπροσκυνήσαν τὴν κεράν, φιλοῦν την κι εἰς τὴν χέραν,
 δρίζει, τάβλαν στένουσιν, φαγιά, ποτὰ κι ἐφέραν.

Καὶ τότε ἡ Κουταγιώταινα φέρνει κρασίν ἀκράτον, 590
 δλες ἐφάγαν κι ἡπιασι συνδύο τὸ σφογγάτον,
 καὶ ἡ Κουταγιώταιν' ἡστεκεν ἐμπρός τους καὶ δηγάτον.
 Λέγειν των: «Τρώτε, πίνετε καὶ βλέπετε δταν βῆξω,
 εἰς μά μοῦ δίδετε νὰ πιῶ πριχοῦ νὰ σᾶς ζητήξω·
 καὶ ἀν εἰν' καὶ θέλετε κρασίά, βουτσιά 'χω νὰ σᾶς δείξω,
 καὶ δυὸς καὶ τριά καὶ τέσσερα κι δλα νὰ σᾶς τ' ἀνοίξω».

Ἐφάγασι καὶ ἡπιασιν, τὰ χειλή των ἐγλεῖψαν,
 ἔχρηθσαν ἀπὸ τὸ φᾶν, τὰ χέρια των ἐνίψαν.
 «Ἡπιασιν κι ἀπ' τὸ παλαιόν διὰ νὰ τές διάβη ἡ δίψα,
 καὶ προσκυνήσαν τὴν κεράν, χάμαι στὴν γῆν ἐκύψαν. 600

Καὶ τότε λέγει τες: «Ἐδὰ πρέπει νὰ τὸ κατέχουν
 δλοι τοῦτο τὸ κάμωμα, διὰ νὰ μᾶς ἐξετρέχουν,
 δι' αὐτὸς ἃς τὸ διαλαλήσωμεν καὶ φάλιαν νὰ μὴν ἔχουν,
 κι εἰς μιὸν νὰ δῆσι στὰ σπίτια μας τὰ πέρπυρα νὰ βρέχουν».

Ὀρίζει εἰς μιὰν τὴν Λάντζαινα νὰ βγῆ νὰ διαλαλήση,
 καὶ δποιος δρέγεται ἀπ' ἐμάς καὶ θέλει νὰ φιλήση,
 ἃς ἔλθη ἐμπρός εἰς τὴν κεράν ἐμπρός κι ἃς τὴν μιλήση,
 ἀμέτε καὶ τὸ πουγκάκιν του πρωτότερος ἃς τὸ λόση.

Κι ἀπειν τὸ διαλαλήσασιν, λέγει: «Ἀκροσταθῆτε,
 δλες ἐδὰ σπαστρέυεσθε, δλες ἀποφτιασθῆτε,
 καμιά μὴν πάγη μοναχή, δλες συντροφιασθῆτε,
 μηδὲν μοῦ παρακούσετε κι εἰς μιὸν ἀπολεσθῆτε.

603 φάλια : πρόφαση.

Tῆς νύκτας τὰ γυρίσματα

(52 - 87)

Γνώριζε, υἱέ μου Φρατζισκή, ὃν θέλης νὰ προκόψῃ,
περίκοψε τὰ σκοτεινά, παιδί μου, νὰ προκόψῃ·
τῆς νύκτας τὰ γυρίσματα νὰ τ' ἀπολησμονήσῃς,
καὶ τῆς ἡμέρας τὴν τιμὴν νὰ τὴν ἀποκινήσῃς·
ἔξαφησ' τὰ σκοτεινὰ κι ἀγάπα τὴν ἡμέρα,
πᾶσα καλὸς καὶ φρόνιμος νὰ σὲ κρατῇ ἐκ τὴν χέρα.
Τὴν νύκταν ὅπου περπατεῖ ὁς διὰ κακὸν γνῷζει,
πᾶσα καλὸς τοῦ ὀργίζεται κι εἰς μιὰν ἀποχωρίζει.
Τὴν νύκταν ὅπου περπατοῦν εἰν' κλέφτες καὶ φονίσκοι,
καὶ τὴν ψυχὴν τῶν δίδουσι τοῦ σατανᾶ κανίσκι.
Τὴν νύκταν ὅπου περπατεῖ, καὶ τὴν ψυχὴν του βλάφτει,
καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμὸν ὥσάν κερὶν τὸ κάφτει.
Στέκες πόρτες παρακάθεται, ν' ἀνοίξῃ δοκιμάζει,
κι ἀλλότες ἀτιμάζουν τὸν κι ἀλλότες ἀτιμάζει,
κι ἀλλότες ἀπέξω κατακρού' τὴν πόρνην νὰ μιλήσῃ,
κι ἀλλότες μπαίνει κλέφτικα, θέλει νὰ τὴν φιλήσῃ.
Καὶ μπαίνει καὶ πολλὲς φορές, ἐκεῖ ὅπου νὰ πιστέψῃ
ὅτι, ἄν ἐμπῆ καὶ πιάσῃ την, θέλει τὴν δυναστέψῃ,
καὶ μερικοὶ ἐπετύχασιν καὶ μερικοὶ ἀστοχῆσαν, 70
κι ἐβάλαν τους στὴν ἀφεντιάν, κι ἐσύρασιν τὴν πίσσαν.
Τὴν νύκταν ὅπου περπατεῖ ἄσχημα ροῦχα βάνει,
στέκες ἀραμάδες τῶν πορτῶν τὰ μάτια του νὰ βάνη·
τὴν νύκταν ὅπου περπατεῖ γυρίζει ἀρματωμένος,
καὶ ὑπὲ εἰς τοὺς παρακαθισμοὺς, σάν ἔναι μαθημένος·
ἀλλότες τὸν ζιγώνουσι, κι ἀλλότες νὰ ζιγώνῃ,
κι ἀλλότες τὸν πληγώνουσιν, κι ἀλλότες νὰ πληγώνῃ.
Πολλοὶ ἐγυρίζαν σκοτεινὰ καὶ ἡλθασιν πληγωμένοι,
ἄμε πολλοὶ εὑρέθησαν τέλεια σκοτωμένοι.
Ποτὲ ὅποι πὰ στὰ σκοτεινὰ καλὸν οὐδὲν εδρίσκει, 80
ἀμὴ ἀρρωστιές καὶ κόλασες, κι ὑστερὰ κλαι' καὶ πρήσκει·
τές ἔνεις πόρτες κατακρού' καὶ παραθύρια ἀνοίγει,
καὶ τὰ κελιὰ τῶν πολτικῶν γυρεύγει νὰ διανοίγῃ.

71 κι ἐβάλαν τους στὴν ἀφεντιάν: τοὺς κατήγγειλαν στὶς ἀρχές. — 75 παρακαθισμός: ἐνέδρα, χωσιά.

Πολλὲς φορὲς τῆς πολτικῆς ὄνομα ξένον λέγει,
τὸν ἔχει πλέον στὰ μάτια τῆς ἐκεῖνον τῆς διαλέγει·
κι ἄν εἰν' κι ἀνοίξῃ του νὰ μπῇ, ἐγέλασέν την τάχα,
καὶ τάσσει τὸ δι' ἀντραγαθίαν στὴν παλιοτσουτσουβάχα.

Tὰ ζάρια

(142 - 172)

*Οταν κερδαίνη ὁ ζαριστής, στὸν ἄμμον τὰ σκορπίζει,
κι οὐδὲν πιστεύει ὁ ἄτυχος, οὐδὲ ποτέ του ἐλπίζει
ὅτι τὰ κέρδεσεν γοργὸν καὶ τὰ δικά του χάνει,
καὶ γίνεται παντέρημος, τέλεια νὰ πτωχάνη.
Θέλεις νὰ δῆς τὸν ζαριστὴν ἀν ἔναι κι ἔχη χρήσην,
ἄν ἔχη πέρπυρα πολλά, νά 'χη λογάριν βρύσην,
τρία κομματσούλια κόκαλα νά 'χουν κουκούδια μαύρα,
τὸν βάνουσιν τὸν ζαριστὴν εἰς τὴν ἴστιάν καὶ λαύρα·
κυλεῖ τα ὁ κακοριζίκιος καὶ δυνατὰ τ' ἀμπάθει, 150
καὶ γίνεται παντέρημος κι ἐκεῖνος δὲν τὸ γνώθει.
Κυλεῖ τὰ ζάρια ὁ ζαριστής καὶ δρώνει σάν νὰ σκάφτη,
χάνει ψυχὴν καὶ τὸ κορμὶ καὶ τὰ παιδιά του βλάφτει.
*Οταν κερδαίνη ὁ ζαριστής, πολλοὶ τὸν συντροφιάζουν,
ἀμὴ ὅταν χάνη ἀφήνουν τὸν κι οὐδὲ τὸν ἀναμνιάζουν,
κι ὅταν κερδέσῃ μιὰν φοράν, χάνει ἀπ' ὅπισω δέκα,
καὶ τῶν παιδιῶν του ὀργίζεται καὶ δέρνει τὴν γυναίκα:
κι ἐγδύνεται ὁ κακότυχος ν' ἀναπαυτῇ στὸ στρῶμα,
νά 'πες ὅτι ἐστρῶσαν τὸν ἀγκάθες μὲ τὸ χῶμα.
*Ο ζαριστής δρέγεται νὰ κάτση στὸ παιχνίδιν, 160
τὰ κοκαλάκια νὰ κυλῇ στὸ μαγληνὸν σανίδιν
κερδαίνων, χάνω, μοναχὰ ἐν' ὅλῃ του ἡ ὄμιλια,
καὶ φαίνεται του νόστιμος ἡ τετοιανὰ δουλεία,
καὶ καίεται ὁ κακότυχος, κι ἐκεῖνος δὲν τὸ γνώθει,
καὶ γίνεται παντέρημος καὶ τότε μεταγνώθει.

87 παλιοτσουτσουβάχα: σχετλιαστικό ἐπίθετο γιὰ γυναίκα.

144 τὰ κέρδεσεν γοργὸν κτλ.: γρήγορα χάνει καὶ δσα κέρδισε καὶ δσα εἰχε.

Κι ἡτον ἀνάγκη νά 'ν' κι οι τρεῖς δμάδι και νά σμίξου,
ὅτι γιὰ νά μπορέσουσιν ἔμπασμα νά σ' ἀνοίξου.

ΦΑΛΙΕΡΟΣ

'Ακώντα τίντα μοῦ 'λεγε τὸ σπλαχνικὸ τρυγόνι,
ἐκ τὴν χαρὰν ἐκίνησε τὸ φῶς μου νά δακρυώνη, 220
κι ἀπείτις τὸν χαιρετισμὸν ἔδωκε πληρωμένο,
τοῦτο τῆς ἀπεκρίθηκα μὲ σχῆμα λυπημένο :
«Οπού πονεῖ δὲν ἔν' καλά, και δόπ' ἀστενεῖ δὲ γιαίνει,
και δίχως κόπιδα καμιά δὲ στέκει δόπ' ἀνιμένει,
και δόπου βοηθᾶ τ' ἀνήμπορου και τῶν ἀπελπισμένω,
ἔργον πιτίδειον πολεμᾶ και πολυτιμημένο.
Και εὐχαριστῶ κι δέσεν πολλὰ και τὴ γλυκιά μου Μοίρα
κι αὐτὸν τὸν Θιόν, δόπ' ἀνοίξεν τὴν τρίζυγην τὴν θύρα ».
Και μέσα 'ς τούτη τῇ λαλιά ὥρχιζε σάν ήμέρα
νά διαφωτίζῃ, νά 'ρχεται μ' ἔνα γλυκὺν ἀέρα,
κι ἔγω φοβώντας μην 'ναι αὐγὴ ή και πουρνὸ κρατώντας
και πέσω εἰσὲ πειρασμὸ γη̄ ἀδέξιο μελετώντας,
λέγω τῆς Μοίρας μου :

Γοργὸ σπουδαξε νά στραφοῦμε.

Κι αὐτὴ γρικώντας, και τὸ φῶς γνώθοντας πῶς φοβοῦμαι,
ἀρχίζει νά συχνογελᾶ, κι ἐμένα πλιὸ τρομάρα.
μ' ἀνέβαινε θωρώντα τῇ, νά 'ρθω εἰς λιγωμάρα.

Δέγει μου:

ΜΟΙΡΑ

'Ακόμη ποῦ 'ναι αὐγή; νύκτα 'ν' πολλὴ και κάθισ',
τί ἔχεις και δίχως σκάνταλο δειλιαστικὸς ἐχάθης;
Αὐτὴν τὴν λάμψη, τὴν θωρεῖς, δὲν ἔναι τοῦ πλανῆτη,
οὐδ' ἀπορπίσει θές ἐσύ πριχοῦ νά βγῆς 'κ τὸ σπίτι, 240
ἀμ' ἔναι αὐγὴ τῆς μαρτυριάς, τὸ φῶς τῆς γῆς τοῦ ἡλίου,
και σύρνεται ἀνατέλλοντα στὴ στράτα τοῦ πουλίου,
και ἔχει σῶμα σαρκικό, ἔχει κι ἀνθρώπου πνέμα
κι αὐτὴ 'ναι ἥλιος κι ἀνθρωπός οἱ δυὸ κατὰ τὸ βλέμμα.

221 ἀφοῦ συμπλήρωσε (τέλειωσε) τὸ χαιρετισμὸ τῆς. — 239 τοῦ πλανῆτη· δηλ. τοῦ ἡλίου. — 242 στὴ στράτα τοῦ πουλίου : στὸ δρόμο ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ πουλί (πρὸς τὸν ἀέρα).

‘Η' Αθούσα παρουσιάζεται στὸ παράθυρο

(395 - 422)

Και οὐκ εἶχε λέγοντα σωστόν, και βλέπω μιὰ λαμπάδα
χιονάτη και γλυκότατη, ἥλθε μὲ μιὰ γλυκάδα
ἀξείκαστη κι ἐστάθηκε, τὴν ἐρωτιὰ γεμάτη,
κι ἔναν ἀπίδιν ὅμορφο, βασιλικὸν ἐκράτει.

Κι ἔδειχνε μὲ τὸ χέριν τῆς κι ἐλάλειε κι ἐσυγέλα·
και ὡς ἔγνωθα και τό 'θελα κι ἐκεῖνες ποὺ τὸ θέλα, 400
μὲ φόβον και ντροπήν πολλὴν και ἀποκοτιὰν και ἀγάπην,
καλά και μὲ τὰ πάθη αὐτὰ ὅλα νά παρατράπην,
ἀπείτις τῆς ἐσίμωσα κι είδα την και θωρεὶ με,
κι ἐγγνώρισα μετ' ἄλλον της σημάδι και πονεὶ με,
μὲ γλώσσα και μὲ πρόσωπον γλυκὺν και ἀγαπημένο,
τὸ ρόδο μου ἔχαιρετισα τὸ πολυζητημένο,
παινώντα τὴν ἀγάπην τῆς και τὴν καλογνωμάν τῆς,
κι εὐχαριστώντα την πολλὰ μετὰ τὴν συντροφίαν τῆς:
‘Ω πολυζητημένη μου, ω φῶς μου και ψυχὴ μου,
και ποιά καρδιὰ νά δηγηθῇ τὴν ἀναγάλλιασή μου ! 410

Δόξα σοι δ Θιόν, κι ἐπίτυχεν δοῦλος τὴν κεράν του
νά τὴν θωρῆ καλόγνωμη, κατὰ τὴν πεθυμιάν του.

Δόξα σοι δ Θιόν, δκαι δ καιρὸς και δ τόπος προξενοῦσι,
ἄλιμονον δόπ' ἀγαποῦν νά σκύφτου νά φιλοδσι !

Μά τοῦτο τὸ μεσότοιχο, λέγω, τὸ σιδερένιο,
εύρισκω το και νά 'ναι δχθρὸς και νά 'ν' κατακριμένο.

‘Ω λουλουδόνσα, τί ἔν' τ' ἀργεῖς; Κάμε ν' ἀναγαλλιάσω,
βεργέτα μου τὸ χέρι σου δουμάκι νά τὸ πιάσω:
χαιρέτησέ με σπλαχνικά και μετὰ μὲ θαρρέψουν,
ἔπαρ' κι ἐσύ, και δῶσ' κι ἐμὲ δρόσος και θαραπέψου. 420

Μηδὲν δκνής, και κάμε το, γιατὶ δ καιρὸς τὸ δίδει
νά φῆμε μὲ γλυκότητα τοῦ πόθου μας τ' ἀπίδι ».

395 "Υστερ" ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τῆς Ποθούλας, δ ποιητῆς θά δῆ, στὸ παράθυρο τοῦ σπιτιοῦ τῆς, τὴν ἀγαπημένη τοῦ, ποὺ παρουσιάζεται λαμπερή σάν λαμπάδα. — Και οὐκ εἶχε λέγοντα σωστόν : δὲν εἶχε προφτάσει ν' ἀποτελεύσω τὰ λόγια τῆς (ἡ Μοίρα, ποὺ μιλᾷ στοὺς προηγούμενους στίχους). — λαμπάδα πρβ. λάμψη (στ. 239). — 398 Συχνά στὰ μεσαιωνικά κείμενα τὸ ἀπίδι εἶναι σύμβολο τῆς ἐρωτικῆς ἀπόλαυσης (πρβ. και στ. 422). — 400 ἔκεινες· ἡ Μοίρα και ἡ Ποθούλα. — 404 μετ' ἄλλον μὲ ἄλλο (δεύτερο) σημάδι ποὺ ἔκαμε μὲ τὸ χέρι της (τὸ πρώτο σημάδι, στὸν στ. 359). — 415 τὸ σιδερένιο μεσότοιχο εἶναι ἡ σιδεριά (τὰ κάγκελα) τοῦ παραθύρου.

ΛΟΓΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ

Γιὰ τὸ φαῖ καὶ τὸ πιοτὸ

(191 - 204)

Τὸ φά σου ἄς ἔναι δῆτα πεινᾶς διὰ νὰ σοῦ νοστιμᾶται,
διότι δὲ μίσος καὶ ἀνὲ φᾶς δῆλο κοπρὰ γεννᾶται.
Τρῶγε νὰ ζῆς, καὶ μηδὲν τρῶς ὥσταν τὸ κάμνει δὲ χοῖρος,
πίνε κρασὶν συγκεραστὸν ἀπὸ λιγοῦ σὺ μύρος.
Ἡ γούλα κάστρη καταλεῖ καὶ μετ' αὐτὰ διαβαίνει,
καὶ ψήφα τὸ δηνέρι σου στὰ κόπρια νὰ μὴ πηαίνῃ.
Βλέπε τῆς γούλας ἡ ὅρεξ νὰ μὴ σ' ἀζηγανέψῃ,
διατὶ τὸν ἄνθρωπον πλανᾶ τοῦ στόματος ἡ γέψη.
Σὰ φὰ καὶ πιῇ καὶ κοιμηθῇ τινάς, μὲ δίχως κόπους
εἰς μιὸ τοῦ φέρνει δὲ λογισμὸς πολλοὺς διαβόλουν τρόπους. 200
Ἡ γούλα καὶ τὸ πόρνεμα τὸ ἔνα σύρνει τὸ ἄλλο,
καὶ ποιὸν νὰ ἔναι γλυκότερον δὲν ξεύρω ν' ἀθιβάλω.
Οποιος αὐτὰ δρέγεται δουλώνεται καθόλου,
διότι ἔν' καὶ τὸ 'να συνεργιὰ καὶ τ' ἄλλο τοῦ διαβόλου.

Γιὰ τὴ γυναικὰ σου

(321 - 338)

Καὶ αὐτήνην τὴν ἀρχόντισσαν, ὅποναι συντροφιά σου,
κρέας ἀπὸ τὴν σάρκα σου, μέλος ἐκ τὴν πλευρά σου,
πάσκισε νὰ συμπορπατῇ μιὰν στράτα μετά σένα,
καὶ δταν μετρᾶς τὰ δεκαοκτώ, μὴ λέγη αὐτῇ 'κοσένα.
Ἄν δώσῃ δὲ Θεός νὰ 'ν' φρόνιμη, δλίγα θές κοπιάζει,
εἴτα καὶ δῆς δτὶ ἔχει χρειάν, ἡ γνώση σου ἄς τὴν σιάζη.
Πρόσεχε δσον ἡμπορεῖς νὰ ζῆς καλά μ' ἔκείνη,
διότι ἀν κινήσῃ εἰς τὸ κακόν, οὐδὲν σοῦ λείπουν θρῆνοι.
Ἄν σοῦ ζητᾶ φορέματα, βλαττιὰ καὶ δακτυλίδια,
κάμε τῆς μέσα τοῦ σπιτιοῦ δὲ μπορεῖς στολίδια. 330

201 Βλ. τοὺς ίδιους στίχους καὶ στὸν Γεωργιαλλᾶ (σελ. 45, στ. 546).

Τὴν ὅρεξήν της τσάκιζε, μὴ βατσιστῇ νὰ θέλῃ
τραγούδια, γάμους καὶ χαρές καὶ ἀν γλυκαθῇ στὸ μέλι,
ώσταν τὸ κάμνει ἡ μέλισσα, θέλει πνιγῆ ἀπόστω.

Δὲν ξεύρω πλεὰ τιμητικὰ τέτοιαν αἰτιὰ νὰ χώσω,
διατὶ αὐτήνη ἡ σαγιτιά εἰς τὴν καρδιὰν ἐφτάνει,
καὶ δὲν εὑρίσκεται γιατρὸς τέτοιαν πληγὴ νὰ γιάνη.
Μαγάρου νὰ θανάτων τὸν ἄνθρωπον τὴν ὄρα,
παρὰ νὰ τρώγῃ τὴν καρδιὰ σὺ φάγουσα καὶ ψώρα.

Ἡ δεύτερη γυναικὰ

(381 - 410)

Ἄν ἔτυχε ν' ἀπόθανεν ἡ πρώτη σου γυναίκα,
καὶ νὰ σοῦ δίδουσιν προυκιά καβαλαρίες δέκα,
μήν παντρευτῆς διὰ τὰ παιδιά, μήν τὰ παραπονέστης,
πρόσεχε καὶ ἀποκράτει τα διὰ νὰ τὰ ἡλικιώσῃς.
Οτὶ οἱ μητρὶες μὲ τὰ παιδιά ἀπειρες πρίκες φέρνουν,
καὶ εἰς τοῦ κυροῦ τως τὴν καρδιὰν πολλὰ μαγκλάβια σέρνουν.
Ἀλήθεια, ἡ δὲν ἔχης παιδιά καὶ οὐδὲν μπορῆς νὰ ζῆσῃς
χωρὶς γυναίκαν, πρόσεχε νὰ μήν παραστρατήσῃς
καὶ συγκαιρήτρα σου ἔπαρε, γιὰ νὰ συμπερπατήτε,
τὸ θές ἔσυ νὰ θέ καὶ αὐτὴ καὶ εἰς μιὸν ν' ἀγαπηθῆτε. 390
Ἀμέ, ἡ θές ἔσυ κουκιὰ κι ἐκείνη θέλει ἀχλάδες,
δὲ μαγειρεύονται ποτὲ αὐτοῦνες οἱ λογάδες,
καὶ θέλεις ἔχει τὸ γκρὶ γκρὶ ταχιά κι ἀργὰ καὶ πάντα,
ῷρες γουνέλα νὰ ζητᾶ κι ὥρες χρουστὴ μπελάντα.
Λοιπὸν ἀν τύχη δεύτερον εἰς τὸν ξυγὸν νὰ πέσης,
κάμε κουτάλες δυνατές νὰ μήν τὸ παραθέσῃς.
Διατὶ ὅποι πέση εἰς τὸν βυθὸν καὶ δὲν τὸνε κατέχῃ,
ἄ δευτερώσῃ, πρέπει του τὸ σφάλμαν του νὰ τρέχῃ.
Κι ἔσυ δπού 'πεσες αὐτοῦ καὶ πάλι ἡρθες νὰ διάβης,
χρειά 'ναι μετά ὑπομονὴν νὰ γλύσῃς, νὰ μήν λάβῃς. 400
Πάσκισε δσον ἡμπορεῖς τὸ σκάνταλον νὰ φεύγῃς,
κι ἀν ἐγεννήθῃ ἀπ' τὴ γυνή, μάθε νὰ τὴν ἀρνεύγης.

331 μὴ βατσιστῇ: νὰ μὴ συνηθίσῃ.

389 συγκαιρήτρα: συνομήλικη. — 394 μπελάντα: φόρεμα μὲ φαρδιὰ καὶ μακριά μανίκια. — 396 παραθέσῃς: νὰ μήν τὸ ἀφήσῃς κάτω, δηλ. νὰ τὸ κρατήσῃς.

Μόνον ἀς ἔναι εὐγενική, καὶ ἀπόκει, ἢ σφάνη εἰς ἄλλα,
νὰ τὸ πομένης δύνεσαι, διατὶ δὲν εἰν' μεγάλα.
Τὰ λόγια τῆς παράκουε καὶ ἄφες νὰ περάσου,
ἡ πρώτη ἔναι γυναίκα σου καὶ ἡ δεύτερη κερά σου.
Κι ἔναι χρειαζόμενον τινάς πάντα του νὰ πομένη,
καὶ τὸ κατάλογον αὐτοῦ ὑπομονὴν σημαίνει.
Και ὃν ἀπομένης, θὲς περνᾶ στὸν κόσμο μέσα πέρα,
εἴτα καὶ θέλεις κούρταλα, θὲς τὰ χει κάθε μέρα.

410

ΜΠΕΡΓΑΔΗΣΑΠΟΚΟΠΟΣ

*H ἀρχή. Τὸ ὄνειρο καὶ τὸ κατέβασμα στὸν Ἀδη

(3 - 72)

Μιὰν ἀπὸ κόπου ἐνύσταξα, νὰ κοιμηθῶ ἔθυμήθην,
ἔθεκα στὸ κρεβάτιν μου κι ὑπνον ὑποκοιμήθην.
Ἐφάνισθή μου κι ἔτρεχα εἰς λιβάδιν ὥραιωμένον,
φαρὶν ἐκαβαλίκευγα σελοχαλινωμένον·
κι εἶχα στὴν ζώσην μου σπαθίν, στὸ χέρι μου κοντάριν,
ζωσμένος ἡμουν ἄρματα, σαγίτες καὶ δοξάριν,
κι ἐφάνη με δὲκ' ἔδιωχνα μὲ θράσος ἐλαφίνα·
ώρες ἐκοντοστένετον καὶ ώρες μὲ βιάν ἐκίνα. 10
Προυνὸν τοῦ τρέχειν ἡρχισα τάχα νὰ βάλω χέρα,
ἔτρεχα ώστε κι ἐτσάκισε τὸ σταύρωμα ἡ μέρα·
κι εὐθὺς ἀπὸ τὰ μάτια μου ἐχάθηκεν τὸ λάφιν,
καὶ πῶς καὶ πότ' ἐχάθηκεν ἐξαπορῶ τοῦ γράφειν.
Λοιπὸν τὸ τρέχειν ἐπαυσα, οὗτος καὶ τὸ σπουδάζειν,
καὶ τὸ ξετρέχειν τ' ἄπιαστον καὶ τὸ φαρὶν κολάζειν,
καὶ ἀγάλι ἀγάλι ἐπήγαινα, σιγὰ σιγὰ ἐπερπάτου,
τὸν κόσμον ἐξενίζουμον, τ' ἄνθη καὶ τὰ καλά του.
Και πρὸς τὴν δεῖλην ἐσωσα στοῦ λιβαδιοῦ τὴν μέσην,
κι ηὑρα δεντρὸν ἐξαίρετον καὶ ὁρέχθην τοῦ πεζεύσειν. 20
Ἐπέζευσα εἰς τὸ δεντρὸν κι ἔδεσα τ' ἄλογόν μου,
καὶ τ' ἄρματα ἐξεζάστηκα, θέτω τα στὸ πλευρόν μου.
Ο τόπος ὅποιον ἐπέζευσα, λέγω ἐκεῖ ὅποιο ἐστάθην,
ἡτον τοῦ λιβαδιοῦ ὀφαλὸς κι ἡτον γεμάτος τ' ἄνθη.
Τὸ δέντρον ἡτον τρυφερὸν κι είχεν πυκνὰ τὰ φύλλα,
είχεν καὶ σύγκαρπον ἀθόν καὶ μυρισμένα μῆλα·
καὶ μυριαρίφνητα πουλιά στὸ δέντρον φολεμένα
κατὰ τὴν φύσιν καὶ σκοπὸν ἐλάλειν τὸ καθένα.

409-10 *Η ἔννοια: Κι ἀν ἔχης ὑπομονὴ, θὰ τὰ περάστης καλά μέσα στὴν κοινωνία·
ἄν πάλι θέλης νὰ ἔχης πομπές (νὰ γίνης «κορόιδο»), μπορεῖς νὰ τις ἔχης κάθε μέρα.— 410 κούρταλα : κρόταλα — ἡ καὶ χειροκροτήματα.

3 Παραλείπονται οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τοῦ τίτλου (βλ. Σημειώσεις). — 12 *Η ἔννοια: ωσπου πέρασε τὸ μεσημέρι. — 16 κολάζειν: νὰ κουράζω τὸ ἄλογό μου.

Καὶ ἀπὸ τὰ κάλλη τοῦ δεντροῦ, τὴν ἡδονὴν τοῦ τόπου,
καὶ τῶν πουλιῶν τὴν μελῳδίαν καὶ ὀλημεροῦ τοῦ κόπου, 30
ώς ἀπὸ βιαῖς ηκούμπησα τοῦ περιανασάνω,
κι ἐστοχαζόμην τὸ δεντρὸν εἰς τὴν κορφὴν ἀπάνω.
Κι ἐφάνη με εἰδα ἐκάθετον μελίσσιν φωλεμένον,
κι εἶχε τὸ μέλι σύγκερον, πολὺν καὶ συνθεμένον.
Εὐθὺς τ' ἀνέβην δρμησα καὶ τὴν τροφὴν δρέχθην,
καὶ τὸ μελίσσι μὲθυμὸν ἀπὸ μακρᾶς μ' ἔδέχθην.
Λοιπὸν ἀνέβην στὸ δεντρὸν μὲθιάν πολλὴν καὶ κόπον,
καὶ ὅπου ἤβλεπα τὴν μέλισσαν ἐκάθιζα στὸν τόπον.
Ἡπλωσ', ἐπιάσα ἐκ τὸ κερίν κι ἔφαγ' ἀπὸ τὸ μέλι,
κι εἴπε μου μέσα δ λογισμός: δῶσ' τῆς ψυχῆς τὸ θέλει. 40
Ἐτρωγα, οὐκ ἔχόρταινα, ἥρπουν καὶ πάντα ἐπείνουν,
καὶ φέ πεινασμένος εἰς τὸ φάν νοτερα πάλι' ἐκίνουν.
Κι ἡ μέλισσα οὐκ ἔπανεν πάντα νὰ μὲ τοξεύῃ,
καὶ τὸ δεντρὸν ἡρξίνισεν, ὡς εἶδα, νὰ σαλεύῃ,
νὰ συχνοτρέμῃ, νὰ χαλᾶ, νὰ δείχνῃ κάτω νά 'ρθη,
κι ἐγὼ τὸ φάν ἐσκόλασα καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἐπάρθην.
Κι ἐστοχαζόμουν τὸ δεντρόν, τοὺς κλώνους του τριγύρουν,
καὶ πάλιν μέσα τὸ 'βλεπα, τίς τό 'σειεν ἐσυντήρουν.
Καὶ δύο μ' ἐφάνην ποντικοὶ τὸ δεντρὸν ἐγυρίζαν,
ἄσπρος καὶ μαύρος, μὲ σπουδὴν τοῦ ἐγλειφασιν τὴν ρίζαν.
Εἰς τόσον τὸ κατέφεραν καὶ ἔκλινε νὰ πέσῃ, 51
δθεν ἡ ρίζα τὴν κορφὴν ἐκέλευσε νὰ θέσῃ.
Κι ἐγὼ τὸ δεῖν ἐτρόμαξα, νὰ κατεβῶ ἐβιάσθην,
ἀλλ' ὡς μελίσσιν εἰς τὸ φάν ἔμεινα ἐκεῖ κι ἐπιάσθην.
Τό δέντρον ὅπου ἤλπιζα νὰ στέκετ' εἰς λιβάδιν
ἡτον εἰς φρούδιν ἐγκρεμοῦ κι εἰς σκοτεινὸν πηγάδιν.
Καὶ ὡς ἔκλινεν, μ' ἐφαίνετο τὸν ἐγκρεμὸν ἔζητα,
κι ἡ μέρα πάντ' ὀλίγαινεν κι ἐσίμωνεν ἡ νύκτα,
καὶ ἀπειτὶς τὴν ἀπαντοχὴν τῆς σωτηρίας μου ἔχάσα, 60
δθεν εἰς τέλος ἔμελλε νὰ καταντήσω ἐπιάσα.
Καὶ δράκοντ' εἶδα φοβερὸν στοῦ πηγαδιοῦ τὸν πάτον,
κι ἔχασκεν κι ἐκαρτέρει με πότε νὰ πέσω κάτω.
Λοιπὸν τὸ δεντρὸν ἔπεσε, κι ἐγὼ μετ' αὐτῷ ἐπῆγα,
καὶ τὰ πουλιά ἐπετάξασιν κι οἱ μέλισσες ἐφύγα,

53 τὸ δεῖν: καθώς τὸ εἶδα.

κι ἐφάνη μ' ἐκατήνησα στοῦ δράκοντος τὸ στόμα,
κι ἐμπῆκα εἰς μνῆμα σκοτεινόν, εἰς γῆν κι ἀνήλιον χῶμα.
Κι ἐκεῖ δόπον κατήνησα στὸν σκοτεινὸν τὸν τόπον,
ὅχλον μ' ἐφάνην κι ἥκουσα καὶ ταραχὴν ἀνθρώπων,
διὰ τὸ 'μπα μου νὰ μάχουνται, διὰ μένα νὰ λαλοῦστι,
κι ἐδόθη λόγος μέσα τους νὰ πέψουσι νὰ δοῦσι 70
τίς εἰς τὸν 'Αδην ἐσσωσεν, τίς ταραχὴν ἐποίκεν,
καὶ τίς τὴν πόρταν ἥνοιξε, δίχως βουλὴν ἐμπῆκεν.

«Τίς εἰσαι καὶ ἀπὸ ποῦ;»

(73 - 126)

X Καὶ δύο μ' ἐφάνην κι ἥλθασι μαῦροι καὶ ἀραχνιασμένοι,
ώς νέων σκιὰ καὶ χαραγή, μωριοθορυβουμένοι.
Κλιτά μ' ἔχαιρετησασιν, ἥμερα μ' ἐσυντύχα,
κι ἐγὼ ἐκ τοῦ φόβου ἐπάρθηκα, τί ἀποκριθῆν οὐκ είχα.
Λέγουν μου: «Πόθεν καὶ ἀπὸ ποῦ; τίς εἰσαι; τί γυρεύεις;
καὶ δίχως πρόβοδον ἐδῆ στὸ σκότος πᾶς ὁδεύεις;
πᾶς ἐκατέβης σύψυχος, συζώντανος πᾶς ἥλθες,
καὶ πάλιν στὴν πατρίδα σου πᾶς νὰ στραφῆς ἐκεῖθες; 80
'Οποὺ στὸν 'Αδην κατεβῇ οὐ δύναται διαγείρειν,
μόνε ἡ νεκρανάστασις μπορεῖ νὰ τὸν ἐγείρῃ.
Τὰ χωντα σου μωρίζουσι καὶ τὰ λινά σου λάμπου·
νά εἰπες λιβάδιν ἐτρεχες καὶ μονοπάτια κάμπου·
ἀπὸ τὸν κόδσμον ἔρχεσαι, τῶν ζωντανῶν τὴν χώρα.
εἰπέ μας ἀν τοκατή οὐρανὸς κι ἄν στέκη ὁ κόσμος τώρα.
'Αστράπτ' εἰπέ μας ἡ βροντᾶ κι ἄν συννεφια καὶ βρέχῃ,
καὶ ὁ 'Ιορδάνης ποταμὸς ἀν κυματῆ καὶ τρέχῃ·
καὶ ἄν είναι κῆποι καὶ δεντρά, πουλιά νὰ κιλαδοῦσι,
καὶ ἄνε μωρίζουν τὰ βουνά καὶ τὰ δεντρά ν' ἀθοῦσι, 90
ἄν εἰ λιβάδια δροσερά, φυσᾶ γλυκὺς ἀέρας,
λάμπουσιν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ αὐγερινὸς ἀστέρας,
καὶ ἄνε σημαίνουν οἱ ἐκκλησιές, νά γάλλουν οἱ παπάδες,
παιδιά καὶ νὰ μαζώνουνται, νέοι τὸ καλοκαίριν,
καὶ νὰ περνοῦν τές γειτονιές κρατώντ' ἀπὸ τὸ χέριν,

70 μέσα τους: ἀνάμεσά τους.— 74 χαραγή: περίγραμμα, παράσταση.— 96 κρατώντα: κρατώντας ὁ ἔνας τὸν ἄλλο.

καὶ μετὰ πόθου τὴν αὐγὴν νὰ παρατραγουδοῦσι,
καὶ σιγανά νὰ περπατοῦν, μὲ τάξην νὰ περνοῦσι.
Γίνονται γάμοι καὶ χαρές, παράταξες καὶ σκόλες,
φιλοτιμοῦνται οἱ λυγερές τάχα καὶ χαίροντ' ὅλες; 100
Τὸν κόσμον τὸν ἐδίψαινες, τές χῶρες τές ἐπέρνας,
οἱ ζωντανοὶ ὅπον χαίρουνται ἀν μᾶς θυμοῦντ' εἰπέ μας.
Εἰπέ μας, θλίβουνται διὰ μᾶς, ἢ κόπτουνται καμπόσον;
σάν ὅντε μᾶς ἐθάγασιν τάχα λυποῦνται τόσον;
Βαστᾶς μαντάτα καὶ χαρτιά, παρηγοριές θλιμμένων
ἔδω στὸν "Ἄδην τὸν πικρὸν καὶ τὸν ἀσβολωμένον;
'Ανάγνωσέ μας τὰ χαρτιά καὶ πές μας τὰ μαντάτα,
καὶ εἴτι στὸν "Ἄδην ἔχομεν, δῶσ' μας τ' αὐτὰ καὶ νὰ τα".
Καὶ εἰς πᾶσα λόγον ἔκλαιγαν, εἰς πᾶσα δυό στενάζαν.
«Σκόρπισε, χῶμαν ἄλαλον, ἄνοιξε, γῆς, ἐκράζαν» 110
κι οἱ πόρτες τοῦ "Άδου ἃς χαλαστοῦν, νὰ πέσουν οἱ κατίνες,
νὰ ἐμπῆ τὸ δρόσος τ' οὐρανοῦ, νὰ μπούν τοῦ ἡλιοῦ οἱ ἀκτίνες,
νὰ ἰδῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον μας λίγη φωτιὰ ἃς προβάλῃ,
ἄν ἔχου οἱ νέοι τὴν ὄψην τους καὶ οἱ λυγερές τὰ κάλλη,
καὶ ἀν τὸ Σαββάτον βιάζουνται ἀπώρας νὰ σκολάσουν,
νὰ ἐμπαίνουσιν εἰς τὸ λουτρόν, νὰ ἐβγαίνουσιν ν' ἀλλάσσουν,
καὶ τὸ ταχὺ τὴν Κυριακήν τὴν ὄψην τους νὰ πλένουν
καὶ σκολινά νὰ βάνουσι, στὴν ἐκκλησιά παγαίνουν
καὶ ἀν μετὰ βάγιων καὶ μαντυῶν οἱ ἀρχόντισσες γυρίζουν,
καὶ ώς ἀπὸ μόσχου καὶ λουτροῦ περνώντα νὰ μωρίζουν. 120
Νά 'χουν οἱ ἀρχόντισσες αὐλές, παλάτια καὶ τρικλίνους,
καὶ ἀν ἔναι θάρρος εἰς αὐτοὺς καὶ ὑπεριψιὰ εἰς ἐκείνους,
νὰ σύρνουσιν ὑποταγές, στοὺς κάμπους νὰ τεντώνουν,
καὶ μὲ γεράκια καὶ σκυλιά περδίκια νὰ ζιγώνουν·
καὶ ἀν προτιμεύγουν γέροντες μικροὶ καὶ 'κοδεσπότες,
ώσαν ἐπροτιμεύγουντα ὅντεν ἔζοῦμαν τότες».

108 καὶ δι τι ἔχουμε ἔδω στὸν "Άδη δικό μας, δῆσε μας τὰ χαρτιά καὶ πάρε το.—
121 - 22 Τὸ νόημα σκοτεινό τρίκλινος: ἡ αἰθουσα τοῦ δείπνου στὸ ἀνάκτορο (Ισως ἔδω ὁ θαλαμηπόλος τοῦ τρικλίνου).— 125 ἀν οἱ μικρότεροι τιμοῦν τοὺς γέροντες καὶ τοὺς οικοδεσπότες.

"Χριστέ, νὰ ράγην τὸ πλακί...»

Τὸ μοιρολόγι τῶν δύο νέων

(221 - 272)

"Ηκουσαν τὰ γενόμενα, ἐμάθαν τὰ ρωτοῦσαν,

καὶ μυριοαναστενάξασιν εἰς τὰ φρικτὰ τ' ἀκοῦσαν,
καὶ ἀλλήλως ἐσυντύχασιν, τάχα κουρφά ἀπ' ἐμένα,
πάλι νὰ μ' ἐρωτήσουσιν, ως ἥκουσα τὸν ἔνα.

Καὶ ὁ ἄλλος τους ἀρχίνησεν μᾶλλον ν' ἀνατριχώνη·
λέγει: «Τὸ μᾶς ἀνήγγειλε, τοῦτο δικᾶ καὶ σώνει». 230

Κι ἔκεινοι πάλιν πρὸς ἐμέ: «Μηδὲ μᾶς τ' ὀνειδίσης,
ἄν δευτεροερωτήσαμεν» εἰπέ μας το, ἄν δρίσης,
πῶς ὑπομένουν τὸ λοιπὸν οἱ ἄθλιες μας μανάδες,

λείποντα οἱ γιοί τους, νὰ θωροῦν ὑπαντρες τές νυφάδες,
καὶ πᾶς στέκουν τὰ σπίτια τους δίχως τὴν ἐλικιάν τους,
καὶ πᾶς θωροῦν τὰ ροῦχα τους δίχως τὴν ὄμιλιάν τους;»
«Ἀντάμα, λέγω τους, μ' ἐσᾶς ἐχάσασιν τὸ φῶς τους,
οὐδὲν θωροῦν τὰ γίνουνται, οὐδὲν ψηφοῦν τὸ βιός τους.

'Αναστενάζουν ὄγιά σᾶς, γιὰ λόγου σας λυποῦνται,
τοῦ κόσμου λησμονήσασιν κι ἐσᾶς μόνον θυμοῦνται». 240

Καὶ ἀπέίτις τους ἐσύντυχα, καὶ ἀπείτ' ἀποκριθῆκαν,
ἔποικαν σχῆμα σιωπῆς καὶ τὸ ρωτᾶν ἀφῆκαν,
καὶ ἀναστενάξαν κι εἴπασιν ὁκάτι καταλόγιν,

καὶ ἀθιβολήν πολύθλιβον κι ἐμοιαζε μοιρολόγιν.
"Ακουσε τί ἔναι τὸ λαλοῦν καὶ τί τὸ τραγουδοῦσαν,

καὶ πᾶς δσον τὸ λέγασιν δακρύων οὐκ ἐφυροῦσαν:
«Χριστέ, νὰ ράγην τὸ πλακί, νὰ σκόρπισεν τὸ χῶμα,

νὰ γέρθημαν οἱ ταπεινοὶ ἀπὸ τ' ἀνήλιον στρῶμα,
νὰ γύρισεν ἡ ὄψη μας, νὰ στράφην ἡ ἐλικιά μας,
νὰ λάλησεν ἡ γλώσσα μας, ν' ἀκούσθην ἡ ὄμιλιά μας!

Στὸν κόσμον νὰ πατήσαμεν, στὴν γῆν νὰ περπατοῦμαν,
καὶ νὰ καβαλικεύμεν, γεράκια νὰ βαστοῦμαν"

224 (μιλησαν μεταξὺ τους) νὰ μὲ ρωτήσουν κι ἄλλη μιὰ φορά, καθὼς ἥκουσα (πῆρε τ' αὐτή μου) τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς δύο νὰ λέη.— 242 δὲν σταματοῦσαν τὰ δάκρυα.— 243 νὰ ράγην: νὰ ράγιζε, νὰ ξεπάξε.

καὶ πρὸν ἐμεῖς, νὰ σώσασιν στοὺς οἴκους τὰ ζαγάρια,
νὰ δόθην λόγος κι ἔρχουνται οἱ λείποντες καθάρια, 250
νά 'δαμεν τίς νά ξέβηκεν στὴν συναπάντησήν μας,
καὶ τί νά μᾶς ἐδέχθηκεν στὴν πόρταν τῆς αὐλῆς μας·
ἄν κατ' ἀλήθειαν εὑραμεν ὄρκους τοὺς μᾶς ἐλέγαν:
«μά τὸν οὐράνιον βασιλιά, τὸν ποιητὴν καὶ μέγαν,
ἄν ἐπαιρνεν κατάλλαμαν ἀντίσηκον ὁ Χάρος,
ψυχήν, σῶμα γιὰ λόγου σας νὰ δώκαμεν μὲ θάρρος».
Καὶ ἵτις μὲ λόγια θλιβερά, μὲ πρικαμένον σχῆμα,
καὶ μὲ τ' ἀναστενάγματα καὶ τῶν δακρύων τὸ χύμα,
τὸν βιόν μας ἀφεντέψασιν καὶ ἀλλῶν τὸν ἔχαρίσαν,
καὶ μ' ἄλλους χαίρουνται αὐτὲς κι ἐμᾶς ἐλησμονῆσαν. 260
'Ογι τοὺς ἔθλιψε λοιπὸν τῶν γυναικῶν τὸ θάρρος,
διατὶ στὸν "Ἄδην τοὺς πετᾶ συζώντανος ὁ Χάρος,
καὶ ὅποι τὰ δάκρυα τους ψηφᾶ, τὰ λόγια τους πιστεύγει,
ἀγρίμι εἰς λίμνην κυνηγᾶ κι εἰς τὰ βουνιὰ ψαρεύγει.
Γιατὶ ὅντε δείχνει καὶ πονεῖ, τότες ἀναγαλλιάζει,
τὴν ἐντροπὴν της πεθυμᾶ κι εἰς τὸ κακὸν σπουδάζει·
μ' ἔνα δημάτιν νὰ γελᾷ, μὲ τ' ἄλλο ἀναδακρυώνει·
τὸ δάκρυον δείχνει καὶ πονεῖ, τὸ γέλιον ὡς κομπώνει.
Φίλον τὸν δείχνει καὶ πονεῖ, γοργὸν τὸν ἔξοδιάζει,
καὶ παίρνει φόλαν γιὰ σολδίν, καλὰ καὶ δὲν τὸ ξάζει, 270
καὶ ἀπὸ τὴν φόλ' ἀσημαδάν, ἀπ' αὐτὸν ἀγκινάριν,
καὶ ἄν εῦρῃ πράκτες καὶ καιρὸν περνᾶ τὸ κιντινάριν».

255 ἄν ὁ Χάρος δεχόταν νὰ πάρῃ κάτι ως ἀντάλλαγμα, ἄν μπορούσαμε νὰ πληράσουμε κάτι γιὰ νά μᾶς ἀπαλλάξῃ. — 265 - 272 Τὸ νόημα δὲν εἶναι πολὺ καθαρό: Γιατὶ τὴν ώρα ποὺ καμώνεται πάς πονᾶ, τὴν ίδια ώρα χαίρεται, ἐπιθυμεῖ κάτι ποὺ θὰ εἶναι γιὰ ντροπὴ τῆς, καὶ βιάζεται νὰ πέσῃ στὸ κακό· ἄν γελᾶ μὲ τὸ ἔνα της μάτι, δακρύζει μὲ τὸ ἄλλο· μὲ τὸ δάκρυ δείχνει (τάχα) πῶς συμπονεῖ, τὸ γέλιο δῶμας δείχνει διτὶ ἀπατᾶ. "Ἐναν φίλο ποὺ τοῦ δείχνει πῶς τὸν ἀγαπᾶ γρήγορα τὸν καταζδένει, καὶ ἀντὶ νὰ πάρῃ ἔνα «σολδίν» παίρνει μιὰ «φόλα», μολονότι οὕτε κι αὐτὸ δὲν τὸ ἀξίζει, καὶ δίνοντας πάλι τὴ φόλα παίρνει ἔναν «ἀσημαδάν», καὶ ὑστερὰ πάλι ἔνα «ἀγκινάριν» κι ἄν βρῇ μεσάζοντες καὶ εὐκαιρία, περνᾶ τὰ ἑκατό (νομίσματα).— Η γυναίκα δηλ. ἀνέβαζε συνεχῶς τὴν τιμὴ τοῦ ἔρωτο τῆς παίρνοντας δῦλο καὶ περισσότερα ἀπὸ τὸ φίλο της. Τὸ σολδί εἶναι εὐτελές χάλκινο νόμισμα, ή φόλα (οὐδὲλος) κι αὐτὴ χάλκινο (οὐδὲλος), δὲ ἀσημαδάς πρέπει νὰ εἶναι νόμισμα ἀσημένιο, καὶ τὸ ἀγκινάρι (quinarius) Ισως νόμισμα μὲ ἀξία πέντε ἀσημένιων. — 272 πράκτες: μεσάζοντες (Ισως καὶ ἐραστές).

'Η ιστορία τους. 'Η πατρίδα, ὁ πατέρας

(273 - 308)

Καὶ ἀπείτις τὰ κατέμαθαν ἐμυριαναστενάξαν,
ἔχαμηλῶσαν τὴν φωνὴν, καὶ τὸν σκοπὸν ἀλλάξαν,
κι ἐθέκασιν τὸ μάγουλον, ως εἶδα στὴν παλάμην,
κι ἐτρέχασιν τὰ δάκρυα τους ως τρέχει τὸ ποτάμιν.
Καὶ ως εἶδα ἔγῳ τὴν λύπην τους τὴν ἔδειξαν ὅπισω,
μ' ἔδοξεν τότε ὁ λογισμὸς νὰ τοὺς ἀναρωτήσω.
Λέγω τους: «Πόθεν καὶ ἀπὸ ποῦ; καὶ τοῦτο πῶς ὅμαδιν; »
καὶ πότες ἐκατέβητε καὶ τί καιρὸν στὸν "Ἄδην"; 280
'Ακώντα μου τὸ ἐρώτημα κάτω στὴ γῆν ἐπέσαν,
ἔκλαψαν, καὶ τὸ βλέμμαν τους πάλ' εἰς ἐμὲν τὸ στρέψαν.
«Αὐτό, λέγουν, τὸ ρώτημα πλέον μὴν τὸ ρωτήσης,
μὴ μᾶς πληθύνη κίνδυνος, σίγησ' ἀνὲν καὶ ὁρίσης».
Καὶ μετ' ὀλίγον ἀπ' αὐτοὺς εἰς ἐπαρηγορήθην,
καὶ τάχα ἐστράφην πρὸς ἐμὲ κι ἵτις ἀπιλογήθην:
«Λοιπόν, ἀπειν τὸ ρώτησες, θέλω σου τ' ἀναγγείλει
ώς ἔξ ἀνάγκης ἀπὸ 'δά μὲ τὰ πικρὰ τὰ χειλῆ.
Μάθ', ἀπὸ τὴν πατρίδα μας κατ' εὐγενείαν κρατοῦμεν,
καὶ ποιάν πατριδ' ἀνὲ ρωτᾶς, δεύτερον νὰ σου ποῦμεν. 290
'Εμᾶς εἰν' ἡ πατρίδα μας ὅποι 'γαι τὸ λογάριν.
ώς ἀπὸ φύσιν καὶ λουτροῦ ἐγενύοντα τὸ ψάριν.
Τόπος ἄγριος, ἀδιάβατος, καὶ τῶν πουλιῶν τὸ δάσος:
ἐκεὶ ἐδείχθην περυψιὰ κι ἐπλήθυνεν τὸ θράσος·
καὶ ὅπου τοῦ κόσμου τὴν στρατιὰν ἐνίκησε τὸ πάλλιον,
καὶ ὅπου τοῦ κόσμου ἀφέντεψεν τὸ μερτικὸν τὸ κάλλιον.
'Ητον καθρέπτης τ' οὐρανοῦ, ἥτον τοῦ κόσμου εἰκόνα,
καὶ ὕσπαν τὰ ζάρια ἔβανεν τὰ ἔξι κι ἐκράτειν τὸ 'να.
'Ητον ἡ κρίσις τῆς σοφιᾶς, τῆς βασιλεῖας φεγγάριν,
μάνα τῆς πλουσιότητος καὶ τῆς στρατιᾶς ἵππαριν. 300
'Ητον ἀντίθετον σκαμνίν τῆς βασιλεῖας τῆς Ρώμης,
καὶ τῆς ἀλαζονεῖας ἀγγειόν καὶ τῆς διπλῆς τῆς γνώμης.
Εἰς αὐτὴν ὁ πατέρας μας ἥτον στὴν πόλιν πρῶτος,
νὰ φέγγη ώς ἥλιος τὸ πουρνὸν καὶ ως φέγγος εἰς τὸ σκότος.

291 - 302 Ολο τὸ χωρίο δυσκολονόητο· ίδιως ἀκατανόητος ὁ στ. 292. — 295 πάλιον (pallium): ὑφασμα χρυσοκέντητο, η ἀγώνισμα ἴπποδρομίων τὸ νόημα σκοτεινό.